

Аналіз витрат підприємств водопостачання та водовідведення
Тернопільської області

Із переходом на ринкові умови господарювання підприємств водопостачання та водовідведення найбільшу частку в структурі їхніх фінансових ресурсів займають власні, що формуються практично лише за рахунок виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тобто в ході здійснення операційної діяльності. В свою чергу, розмір валового доходу залежить від собівартості послуг і об'єму їх споживання. В той час, коли величина останнього показника в основному залежить від першого та якості послуг і рівня доходів громадян, на величину собівартості впливає ряд екзогенних і ендогенних чинників, що позначається на її структурі та доходах підприємств: у разі збільшення витрат діяльності (за умови відносно стабільного обсягу споживання послуг), зростає розмір доходів і навпаки.

Наприклад, підприємства Тернопільської області у 2008 р. отримали 44766,9 тис. грн. чистого доходу в тому числі по водопостачанню – 23040,8 тис. грн., по водовідведенню – 21726,1 тис. грн. У 2009 р. його величина збільшилася до 53485,9 тис. грн., в тому числі до 27710,2 тис. грн. по водопостачанню та до 25775,7 тис. грн. по водовідведенню (рис.1.).

Найбільшу частку в структурі чистого доходу від реалізації послуг у 2009 р. займав дохід, отриманий від реалізації послуг безпосередньо населенню: 75,0% (20790,6 тис. грн.) по водопостачанню й 67,3% (17355 тис. грн.) – по водовідведенню; найменшу частку – державним бюджетним установам (4,5% або 1238,4 тис. грн. по водопостачанню й 3,8% або 980,9 тис. грн. – по водовідведенню).

Як видно з рисунку, дохід, отриманий від реалізації послуг місцевим бюджетним установам також незначний і становив 1978,9 тис. грн. з водопостачання й 2361,1 тис. грн. з водовідведення. Натомість дохід від реалізації послуг іншим споживачам складав 3702 тис. грн. з водопостачання й 5078 тис. грн. – водовідведення.

Рис. 1. Склад чистого доходу від реалізації послуг водопостачання та водовідведення у 2009 р., тис. грн.

Примітка: складено за даними управління житлово-комунального господарства в Тернопільській області

Як видно з рисунку, дохід, отриманий від реалізації послуг місцевим бюджетним установам також незначний і становив 1978,9 тис. грн. з водопостачання й 2361,1 тис. грн. з водовідведення. Натомість дохід від реалізації послуг іншим споживачам склав 3702 тис. грн. з водопостачання й 5078 тис. грн. – водовідведення.

Збільшення доходу на 4669,4 тис. грн. по водопостачанню відбулося за рахунок збільшення витрат звичайної діяльності на 4071,4 тис. грн., сума яких у 2009 р. склала 32379,8 тис. грн. В свою чергу, на збільшення щойно зазначеного показника вплинуло зростання витрат операційної діяльності, фінансових витрат та інших витрат звичайної діяльності підприємств області.

Так, сума витрат операційної діяльності з водопостачання у 2009 р. збільшилася на 4773,6 тис. грн. порівняно з 2008 р. і становила 32252,5 тис. грн. Таке збільшення зумовлене збільшенням матеріальних витрат на 1078,7 тис.

грн., з яких найбільшу частку складають витрати на електроенергію (87,1% або 13444,9 тис. грн.). Витрати на покупну воду склали 72,5 тис. грн. (0,5%), інші матеріальні витрати – 1668,3 тис. грн. (12,4%).

Сума витрат на оплату праці у 2009 р. збільшилася на 1911,2 тис. грн. і становила 9379,8 тис. грн. З них більшу частку займали витрати на оплату праці робітників (69,6% або 9379,8 тис. грн.) і меншу (30,4% або 2847,5 тис. грн.) – керівників, професіоналів, фахівців й технічних службовців. Така ситуація зумовлена тим, що робітників і працівників обслуговуючого персоналу вдвічі більше ніж керівників, професіоналів і т. д. Перших з них у 2008 р. було 443 осіб, у 2009 р. – 442 осіб; других – 128 і 209 осіб у відповідних роках.

Збільшення відбулося й по інших складових операційних витрат. Так, відрахування на соціальні заходи в 2009 р. збільшилися на 775,2 тис. грн. і становили 3550,2 тис. грн. проти 2775,0 тис. грн. у 2008 р.; сума амортизації – на 90,6 тис. грн. і становила 1430,6 тис. грн. у 2009 р. проти 1340,0 тис. грн. у 2008 р.; сума інших операційних витрат збільшилася на 227,1 тис. грн. і сягнула 4447,0 тис. грн. проти 4219,9 тис. грн. у 2008 р., з яких найбільшу частку становили витрати на сплату податків, зборів та інших обов'язкових платежів – 45,7% (2030,5 тис. грн.).

Фінансові та інші витрати звичайної діяльності незначні й крім того у 2009 р. їхня величина зменшилася на 11,4 тис. грн. і становила 127,3 тис. грн.

Схожа ситуація склалася по водовідведенню: зросли сума витрат звичайної, в тому числі операційної діяльності. Однак, на відміну від водопостачання інші матеріальні, інші операційні витрати зменшувалися, а фінансові та інші витрати звичайної діяльності зростали.

Так, у 2009 р. сума витрат звичайної діяльності з водовідведення збільшилася на 4140 тис. грн. і становила 27566,4 тис. грн., що призвело до збільшення чистого доходу від реалізації послуг на 4049,6 тис. грн., величина якого склала 25775,7 тис. грн.

Зростання вартості послуг з водовідведення зумовлене збільшенням витрат операційної діяльності, сума яких у 2009 р. збільшилася на 4052,5 тис. грн. і становила 27478,9 тис. грн. Найбільшу частку в операційних

витратах становила вартість електроенергії (86,9% або 9199,3 тис. грн.), меншу – інші операційні витрати (13,1% або 1384,9 тис. грн.).

Друге місце за обсягом в структурі операційних витрат займала така їхня складова як витрати на оплату праці, сума яких у 2009 р. збільшилися на 2521,8 тис. грн. і становила 9797,8 тис. грн. З них, обсяг витрат на оплату праці керівників, професіоналів, фахівців, технічних службовців склав 2450,4 тис. грн. (проти 1437,6 тис. грн. у 2008 р.), робітників – 7347,4 тис. грн. (проти 5838,4 тис. грн. у 2008 р.). Робітників, зайнятих діяльністю з водовідведення на підприємствах значно більше: у 2008 р. їх було 434 особи, у 2009 р. – 414 осіб. Натомість керівників, професіоналів, технічних службовців, фахівців було 116 і 192 осіб у аналізованих роках.

Збільшення витрат на оплату праці призвело до збільшення відрахувань на соціальні заходи, обсяг яких у 2009 р. збільшився на 866,8 тис. грн. і становив 3553,3 тис. грн.

Обсяг амортизації у 2009 р. становив 1312,3 тис. грн. (зменшився на 133,3 тис. грн.), а сума фінансових та інших витрат звичайної діяльності у 2009 р. збільшилася на 74,3 тис. грн. і становила 87,5 тис. грн.

Отже, як бачимо, для підприємств області характерна зростаюча динаміка практично усіх складових собівартості послуг водопостачання та водовідведення (така тенденція властива всім підприємствам України), що, в свою чергу, призводить до підвищення рівня тарифів на послуги, на негативних наслідках якого неодноразово наголошують низка вчених. З огляду на те, що в структурі собівартості найбільшу питому вагу займають матеріальні витрати та витрати на оплату праці, вважаємо, що з метою їх скорочення потрібно використовувати заходи із автоматизації виробництва, енерго- та ресурсозбереження або ж застосовувати альтернативні джерела фінансування галузі, наприклад, залученням інвестиційних ресурсів на основі механізму концесії.

Звісно, що на сьогодні немає джерел фінансування заходів із енерго- і ресурсозбереження на підприємствах через відсутність у них власних джерел і недовіра державної фінансової підтримки, а залучення приватних інвестицій

малоефективне через збитковість суб'єктів господарювання (жоден з інвесторів не захоче вкласти кошти в нерентабельну галузь). Тому, використання ефективних механізмів публічно-приватного партнерства є стратегічним вектором розвитку фінансового забезпечення підприємств, а практики підвищення собівартості в найближчому майбутньому, на нашу думку, не уникнути, оскільки це єдиний механізм відшкодування витрат діяльності, а відтак – функціонування підприємств.